

ДОПОВІДЬ
аспірантки 1 курсу юридичного факультету ЛНУ ім.І.Франка
кафедри кримінального процесу і криміналістики
на тему:
Право особи на публічний судовий розгляд кримінального провадження
України, США та держав Європи

Згідно ч.2 ст.1 Кримінально процесуального кодексу України , 4651-VI, редакції від 17.06.2020, кримінальне процесуальне законодавство України складається з відповідних положень Конституції України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховної Радою України, цього Кодексу та інших законів України. 17 Липня 1997 року Верховна Рада України ратифікувала Ковенцію про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року, яка набрала чинності для України 11 вересня 1997 року. Внаслідок цього кожна фізична особа , неурядова організація або група осіб , що знаходяться під юрисдикцією України, отримали право після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися зі скаргою про порушення Україною прав і свобод, гарантованих конвенцією, до Європейського суду з прав людини — однієї із найбільш поважних і впливових міжнародних установ. Саме статтею 6 §1 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, 995_004 , поточної редакції від 02.10.2013 (далі — Конвенція) передбачено право на справедливий суд: кожен має право на справедливий суд і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом ,встановленим законом ,який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення.

Засади (принципу) публічності виходить від лат. *publicus* — громадський, державний, який служить загальним інтересам. Попри те, що публічність є кримінально — процесуальною нормою, що знайшла своє відображення у статтях КПК України, також є і принципом як форма моральної засади кримінального процесу. Мораль (лат. *mores*) – інститут суспільної свідомості, який виконує функцію регулювання поведінки людей. Мораль виникає разом із

формуванням і розвитком цивілізації та виступає у формі загальнолюдських цінностей і загальноприйнятих принципів.

У статті 6 Конвенції закріплено право кожного на справедливий суд і публічний розгляд його справи. Наслідками порушення принципу публічності державами — учасницями Конвенції є численні рішення Європейського суду з прав людини, зокрема у справі «Лучанінова проти України» (*Luchaninova v. Ukraine*), рішення від 9 червня 2011 року, заява № 16347/02, що стосується скарги заявниці про те, що розгляд її справи не був публічним, Суд повторює, що проведення публічних судових засідань є основоположним принципом, закріпленим у пункті 1 статті 6 Конвенції (це також підтверджує рішення у справі «Ріпан проти Австрії» (*Riepan v. Austria*), заява № 35115/97, п. 27, ECHR 2000-XII). Обставини, за яких він відбувся, були очевидною перешкодою його публічності. Розгляд відбувся у диспансері з обмеженим доступом. Окрім того суд не дозволив іншим особам, окрім учасників провадження, залишитися в палаті, де відбувався розгляд, або входити до неї. З матеріалів справи не вбачається існування загальнодоступної інформації про дату та місце засідання.

В національному законодавстві право особи на публічний судовий розгляд кримінального провадження реалізується через елементи, які і є передбачені у відповідних нормативно — правових актах. Гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами передбачено п.6 ст. 129 Конституції України. Це дає можливість визначити засаду публічності як конституційну. Гласність і відкритість судового провадження та його повне фіксування технічними засобами передбачено у статті 27 КПК України. Забезпечення принципу публічності в ході досудового розслідування, як етапу кримінального провадження, передбачено статтею 25 КПК України. Зауважу, що дана норма не охоплює публічності судового розгляду безпосередньо, що, у свою чергу, породжує наукові дискусії. Забезпечення гласності і відкритості судового процесу загалом реалізовано статтею 11 ЗУ “Про судоустрій і статус суддів”.

Беручи за основу як порівняння кримінально — процесуальне законодавство

США (взяла як приклад країни з англосаксонською правовою системою), правову природу права особи на публічний судовий розгляд кримінального провадження визначити дещо важче. Оскільки кримінальні процесуальні відносини регулюються як писаним, так і неписаним правом, що, власне, складає прецедент. Вважаю, що відслідкувати неуніфковане кримінально — процесуальне право для дослідження принципу публічності неможливо. Натомість зауважу, що принцип публічності судового розгляду передбачено через право обвинуваченого та швидкий і відкритий суд безсторонніх присяжних. Таке право закріплене поправкою 6 Конституції США. Слід не забувати про існування вищезгаданих Уніфікованих правил кримінального процесу 1987 року.

Серед законодавства держав Європи проаналізувала нормативно — правові акти **Республіки Польща** в контексті принципу публічності. Дану засаду через призму відкритого розгляду справи передбачено ч.1,2 ст. 125 Конституції Республіки Польща.

Серед кримінально — процесуальних засад, принципу публічності в Основному Законі **ФРН** не передбачено. Право особи на публічний судовий розгляд кримінального провадження закріплено через елемент гласності у Законі про судочинство ФРН 1877 року.

Звичайне «запозичення» положень кримінального процесуального законодавства країн з англосаксонською правовою системою (США, Велика Британія та ін.) та романо- германською (Німеччина, Франція) не є достатньо обґрунтованим. Подібні пропозиції, як правило, не враховують суттєвих розбіжностей правових систем України та інших держав.

Порівняно з кримінальними процесуальними нормами США, Польщі, ФРН, в Українському найбільш повно проаналізовано право особи на публічний судовий розгляд кримінального провадження.